

УДК 94 (438) "1989"

ЯНЧУКОЛЕНА,

аспірант Національного університету "Острозька академія", м. Острог

УКРАЇНЬСЬКА ГРОМАДА ПОЛЬЩІ В ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ 1989 р.

У статті висвітлені процеси, що відбувались у середовищі української громади під час передвиборчої кампанії 1989 р. у Польській Народній Республіці. Реконструйовано перебіг подій, які, безсумнівно, стали переломним моментом в історії держави, а також вплинули на вироблення іншого підходу до проблематики національних меншин у комуністичній Польщі. Визначено вагомість участі кандидатів від української громади в парламентських виборах, у тому числі перемоги одного з них. Цей успіх був досягнутий завдяки спільному прагненню різних груп суспільства подолати комуністичний режим у країні. Українці, які підтримували своїх кандидатів, зокрема Володимира Мокрого, і допомагали їм, закликали українську спільноту підтримати також опозиційних представників. Слід зазначити, що одним із найбільших викликів для них була боротьба з антиукраїнськими стереотипами, міцно вкоріненними у свідомості польського суспільства. Комуністична пропаганда, у свою чергу, намагалася протягом усього періоду передвиборчої кампанії викликати нову хвилю ненависті до українців, нагадуючи про джерела конфліктів в українсько-польських відносинах.

Ключові слова: українська громада; парламентські вибори; "Солідарність"; передвиборча кампанія.

Постановка проблеми та стан її вивчення. 1989 р. вніс істотні зміни в майже півсторічне трактування українців та українсько-польських стосунків у післявоєнній Польщі, у тому числі сприяв становленню їх, а також інших національних меншин як рівноправних громадян і членів польського суспільства. У результаті парламентських виборів 4 червня 1989 р. депутатом Сейму став українець - 40-річний науковий працівник Ягеллонського університету, літературознавець Володимир Мокрий. Таким чином, було реалізовано одну з найважливіших потреб української громади - мати свого представника в польському парламенті.

До розробки цієї проблеми долучались українські та польські дослідники. Зокрема, слід зазначити публікацію історика українського походження Я. Сирника [15], у якій окреслено генезу українського представництва в парламенті комуністичної Польщі. Що ж стосується української історіографії, певні аспекти досліджуваної нами теми були висвітлені в працях Х. Чушак [8] і С. Швидюка [17]. Однак проблема репрезентації української громади в передвиборчій кампанії 1989 р. й особливості її перебігу не були достатньо вивчені вітчизняними науковцями. Це й зумовлює актуальність окресленої нами проблеми.

Мета дослідження полягає у висвітленні ролі й місця української громади Польщі в передвиборчій кампанії 1989 р.

Виклад основного матеріалу. Восьмого квітня, тобто на третій день після завершення "круглого столу", на засіданні функціонуючої тоді Комісії у справах національних меншин при Громадянському комітеті "Солідарності" у Варшаві В. Мокрому було офіційно запропоновано взяти участь у виборах до Сейму [11, с. 329-330; 18, с. 10]. До фактичних ініціаторів і лобістів цього рішення належали впливові представники польської опозиції Яцек Куронь, Генрик Вуйц і Броніслав Геремек [15].

Варто підкреслити, що В. Мокрий, окрім членства в "Солідарності" від початку її існування, був також відомий у костельному середовищі, чим і зумів привернути увагу й здобути довіру лідера профспілки Леха Валенси та його оточення. Висунення українського кандидата від польської опозиції зумовлювалося передусім тим, що "Солідарність" намагалася звернути увагу на становище національних меншин у Польщі, хоча, слід підкреслити, що це питання не мало для неї істотного значення [15]. Знайшло воно своє відображення в одному з програмних документів - Ухвалі щодо національних меншин - прийнятій під час I Крайового з'їзду делегатів "Солідарності" 7 жовтня 1981 р. [16, с. 31]. У відповідний спосіб опозиція намагалася розкритикувати політику комуністичної влади Польщі, знайти ще одне слабе місце для нанесення удару [8, с. 175].

Процес визначення виборчого округу, від якого мав висуватись український кандидат, проходив у неспокійній атмосфері. Спочатку розглядалась можливість висунення його кандидатури в Лігниці або Перемішлі. Однак місцеві громадянські комітети відмовили, аргументуючи своє рішення тим, що виборці проголосують не на користь В. Мокрого з огляду на досі не залікований польсько-український антагонізм. Урешті-решт, згода була надана комітетом із Гожува-Великопольського [10, с. 222-223; 18, с. 10].

У 1980-х рр. назване воеводство було одним із тих, де проживали переселенці: поляки із Західної України й українці, депортовані під час акції "Вісла" [6, с. 4], тому висунення В. Мокрого з цієї місцевості і його перемога викликала багато контроверсій. Зокрема, значна частина української громади в Польщі вважала гожувський регіон незручним. З'являлися навіть голоси, що В. Мокрого було навмисно вислано сюди, щоб він програв. Дійсно, перед кандидатом у депутати до польського парламенту, який відкрито заявляв про своє українське походження, стояло непросте завдання - бороти-

ся з усіма проявами й наслідками антиукраїнської комуністичної пропаганди [9, с. 11].

Своїх кандидатів у депутати до Сейму й Сенату Польської Народної Республіки (далі - ПНР) висунуло також Українське суспільно-культурне товариство (далі - УСКТ). Однак засідання Головного правління (далі - ГП) УСКТ, на якому обговорювались кандидатури, відбулось із запізненням - 27 квітня - за два тижні до закінчення терміну подання списків кандидатів. Унаслідок переговорів постановлено висунути таких осіб: Михайла Лесіва - у Сенат, Мирослава Вербового, Ярослава Грицьковяна, Романа Любинецького, Богдана Мартинюка, Андрія Ожеховського та Антона Старуха - у Сейм (у виборах брали участь лише троє: М. Лесів - від Ольштинського воєводства, від Перемишльського - Р. Любинецький і від Білостоцького - Б. Мартинюк. Кандидатуру М. Вербового влада не розглядала, тому вона не була включена до виборчих списків) [17, с. 189; 18, с. 11]. Перед кожним із них стояло завдання: за досить короткий час (до 10 травня) отримати підтримку 3 тисяч виборців, підтверджену підписами. Таким чином, виборча комісія могла їх зареєструвати як кандидатів від суспільно-культурних товариств. У повідомленні, опублікованому українським тижневиком "Наше слово", шанси на перемогу українських кандидатів від УСКТ наперед розцінювались як мінімальні. Головними причинами, що впливали на появу скептицизму в цій справі, були розпорошеність української громади, досить короткий проміжок часу на передвиборчу кампанію [1, с. 1] та низький рівень зацікавленості в перемозі з боку керівництва УСКТ. Одночасно можна припустити, що участь у виборах кандидатів від усіх суспільно-культурних товариств національних меншин могла зіграти не на користь "Солідарності". Для останньої існував ризик втрати частини голосів виборців [15], що фактично означало боротьбу за електорат національних меншин у тих регіонах, від яких висувались їхні кандидати.

Тому, щоб здобути підтримку польського суспільства, до якого належали десятки тисяч різних національних меншин й етнічних груп, 27 квітня 1989 р. Л. Валенса звернувся до виборців із "Листом у справі національних і релігійних меншин". У ньому він закликав до відновлення толерантного ставлення й поваги до українців, білорусів, литовців, греко-католиків і православних та інших груп, які є співгромадянами поляків [12, с. 18]. Окрім цього, група, яка проводила виборчу кампанію Громадянського комітету "Солідарність", опрацювала на її потреби інформаційну листівку "Про українську меншину в Польщі". У ній було представлено становище українців, які залишилися проживати в межах нового польського східного кордону після закінчення Другої світової війни. Ця листівка, крім статистичних даних, включала відомості про організаційне, освітнє й релігійне життя українців. Її прикінцевим положенням стали постулати, які були в списку першочергових вимог усіх звернень українців до державно-партійної влади ПНР. До них належали: призначення греко-католицького єпископа й повернення відібраного після ліквідації Церкви майна; створення українського ліцею у Варшаві; розширення мережі навчання української мови; організація українського книжкового видавництва; неперешкоджання в організації культурних і фольклорних заходів [22, с. 77-80].

У свою чергу, з боку української громади представниками її інтелігенції - Мирославом Чехом, Олександром Гнатюком, Олегом Гнатюком, Євгеном Місілом і Мироном Сичем - було підготовлено відповідь у формі послання до українців у Польщі, у якому пропагувались

заклики голосувати за кандидатів від Громадянських комітетів "Солідарності". У цьому листі, який з'явився 20 травня, зазначалось: "Апелюємо туди, де це є можливим, долучитися до передвиборчої кампанії Громадянського комітету. Зробімо кандидатів "Солідарності" нашими представниками" [19, с. 83-84].

Майбутні вибори до парламенту, які стали предметом дискусій і обговорень у широких колах польського суспільства, не залишилися без реакції інших осередків української громади. Того ж місяця схожі відозви, у яких висловлювалась підтримка програми й кандидатів в депутати до Сейму і Сенату від "Солідарності", підготували правління Секції у справах розвитку лемківської культури при УСКТ та Лемківський комітет, що діяв у Горлиці (тодішнє Новосончівське воєводство). Однак свої послання, зміст яких був ідентичний, вони адресували не до виборця, а до кандидатів. Безпосередньою причиною цих звернень було висунення додаткових вимог, серед яких: виправлення моральних і матеріальних кривд, заподіяних виселенням акції "Вісла", шляхом понесення спільної відповідальності під час її проведення; визнання заслуг лемків-українців у боротьбі з окупантом під час визволення Польщі; "роз'яснення білих плям", які стосуються української національної меншини в Польщі (наприклад, питання концентраційного табору в Явожно, обставини смерті генерала Кароля Сверчевського та інші) [20, с. 85-86; 21, с. 82-83].

Зі своїм посланням у справі парламентських виборів до української громади звернувся Громадянський комітет "Солідарності" в Перемишлі. У ньому містилося прохання підтримати своїх кандидатів. Воно було спрямоване до виборців греко-католицького віросповідання. У листі Комітет порушив окремі гострі проблеми греко-католицького обряду в Польщі (знищених церков та долі священників, ув'язнених у концентраційних таборах). У ньому також були процитовані слова єпископа й кардинала Мирослава Любачівського до примаса Польщі Юзефа Глемпа, які прозвучали напередодні відзначення тисячоліття хрещення Київської Русі: "Вибачаємо і просимо про вибачення". Цим зверненням Комітет акцентував увагу на майбутньому відношенні між поляками й українцями - громадянами Польщі, які залежатимуть лише від них самих. На додаток до цього наприкінці листа вміщено заклики: "Не даймо себе обманути!" [13, с. 23].

Протягом усієї передвиборчої кампанії Громадянські комітети "Солідарності" надавали вагому підтримку своїм кандидатам, точніше, як їх тоді називали, "кандидатам Леха Валенси" (ця формула - "кандидат Леха Валенси" - була введена для визначення тих осіб, які виступали авторитетними лише в певній місцевості, але були невідомі широкому загалу з огляду на те, що займалися активною діяльністю в опозиційних середовищах, де виступали під псевдонімами) [5]. Як згадає В. Мокрий: "Моя виборча кампанія була несамою... Мав багато зустрічей. Напевно, близько 140, по чотири, п'ять щоденно... З Сейму, з Варшави дуже часто їздив до Хошна, ..., свій маршрут здійснював по лінії Краків - Варшава - Хошно - Краків... У потягах міг читати проекти законів, готуватися до занять, перевіряти студентські праці чи писати свої статті" [14, с. 234].

За проведення кампанії, яка стартувала в окрузі Хошно, відповідав Гожувський комітет. До його складу входили: Станіслав Житковський (керівник гожувського регіону профспілки "Солідарність", який під час передвиборчих зустрічей роз'яснював полякам, чому саме доктор В. Мокрий, українець, є кандидатом "Со-

лідарності"), Рафал Западка (керівник Громадянського комітету в Гожуві), Зенек Михаловський (надавав у користування свій автомобіль під час виїздів до виборців по регіону) [9, с. 16].

Найголовнішими особами для В. Мокрого під час виборчих змагань були представники українського середовища. Серед них варто виділити Петра Тиму (виpusкника Гданського університету), Андрія Вархіла (студента Ягеллонського університету) та Іренея Яцишина (студента Університету ім. М. Коперника в Торуні). До участі в кампанії їх мотивувало те, що в регіоні, від якого висувався В. Мокрий, його підтримали не лише українці - греко-католики і православні, а також і широкий загаль, суспільство. До основних обов'язків т. зв. "української частини виборчого комітету", крім візуальної пропаганди, входила організація виїздів у регіон, встановлення й підтримка контактів із місцевими українцями. Пізніше до зустрічей із виборцями додався й культурний елемент. Було підготовлено артистичну програму, у якій важливу роль відіграла постать Романа Гаврана. Під час свого виступу він виконував українською мовою пісні на слова Тараса Шевченка. У той період для української публіки це не лише було проявом сміливості, а й знімало напругу, яку намагалися створити навколо В. Мокрого представники влади [5]. Остання ж вдавалась до різноманітних методів, щоб скомпрометувати "кандидата Леха Валенси". Насамперед, поширювались анонімні листівки. Зокрема, 13 травня в Дембні вперше з'явилась летючка тиражем близько 500 екземплярів. Зміст її був складений у формі вірша під назвою "На чужого посла", підписаного невідомим Об'єднанням патріотів західних земель. Пізніше схожі вірші від таємничої Спілки молодих патріотів, були розкидані на території всього округу. В одному з таких зразків "летючої поезії" стверджувалось: "Щоб наша земля росла, треба нам нашого посла, який тут народився, чужий нас не буде водити" [9, с. 12].

Культурнонаціонним моментом такої дискримінаційної діяльності були анонімні листи, які отримували виборці в околицях Дравно. Вони мали такий зміст: "Шановне панство! ... прагнемо повідомити, що 4 червня у виборах бере участь Володимир Мокрий ... Цей тип українця є не з нашої території, не знає наших щоденних потреб, власне з чистим сумлінням потрібно того типа викреслити для добра нашого польського народу" [9, с. 12]. Подібні ситуації служили підтвердженням того, що негативний стереотип українця був міцно укорінений у польському середовищі. Навіть у розпал боротьби опозиції з комуністичним режимом, останній намагався повернутися до минулого в польсько-українських відносинах, щоб укотре підсилити антагоністичне ставлення поляків до українців.

Найбільш агресивні листівки поширювались напередодні самих виборів. Тоді українське походження В. Мокрого намагалися використати спецслужби ПНР. Зранку 4 червня невідомий на території виборчих комісій округу Хошно розповсюдив летючки з агресивним антиукраїнським змістом: "Краще будь-який виродок, ніж упівець-українець" та "Мокрий, не пройде тобі це на сухо". Також у місцевих засобах інформації напередодні повідомлялося, про те, що "Мокрий є сином упівця" [6, с. 4].

Оскільки червневі вибори 1989 р. були лише наполовину вільними, урядова сторона мала неймовірні можливості пропаганди за допомогою радіо, преси, телебачення. Головними ж інструментами передвиборчих кампаній "Солідарності" були переважно агітаційна діяльність та зустрічі з електоратом [6, с. 4]. Хоча

вона й отримала т. зв. "віконце" в державному телебаченні, однак очевидно, що сили були не рівні [5].

Під час зустрічей В. Мокрого з виборцями часто виникали протилежні, навіть інколи й зворушливі ситуації. Наприклад, були випадки, коли до нього підходили українці, які не були впевнені, що можуть публічно демонструвати свою національність. Іноді робили це таємно. Стоячи збоку, вони говорили: "Я - українець", "Я - українка" [9, с. 13], "Ми тієї самої віри, що Ви. Отже, ми будемо голосувати за Мокрого!" [5]. Проте в розпал передвиборчої гонки неважко було відчутти, що українців не цікавить вибір власного депутата. У таких ситуаціях завжди звучав подібний коментар: "Неможливо, щоб це вдалося" [6, с. 4]. Ці побоювання з'являлися не лише серед представників української громади. Національні меншини в період народної Польщі були занепокоєні тим, що "Солідарність" винесе на поверхню всі національні середовища, які не будуть прихильні до них, у тому числі й до українців. Тому велику роль у стримуванні потенційних міжнародних протиріч відігравали самі Громадянські комітети. У випадку В. Мокрого його виборча програма, листівки, біографія друкувались українською мовою, щоб показати українцям, що вони мають місце в цьому русі й, у свою чергу, щоб показати полякам, що серед них живуть національні меншини [5].

У передвиборчій кампанії активну позицію займали також інші регіони, де були представлені українські кандидати. Насамперед ідеться про українську громаду Підляшшя, яка підтримала кандидатуру від УСКТ Б. Мартинюка. Останній провів свою передвиборчу кампанію в коаліції з представниками білоруської громади Євгеном Чиквіном та Іваном Півником. Їхнім спільним гаслом виступали слова: "Щоб віра наших батьків була вірою наших дітей". Це звертало увагу на православний елемент у передвиборчій агітації [2, с. 3]. Однак вагоме місце в ній займали організаційні, кадрові й фінансові труднощі. Зокрема, вартість передвиборчої кампанії кандидата від "Солідарності" становила 3 млн злотих у той час, як кандидата від української громади - лише 0,5 млн злотих. Їх вистачало на друк певної кількості примірників українськомовних плакатів і листівок із виборчою програмою кандидата [3, с. 3].

Іншим фактором, який на тлі боротьби між опозиційним і провладним кандидатами негативно впливав на позиції Б. Мартинюка в підляському регіоні, як і в разі кампанії В. Мокрого, була антиукраїнська пропаганда, організована відділенням Білоруського суспільно-культурного товариства в Більському виборчому окрузі [5, с. 6]. Білоруські діячі сконцентрувалися не стільки на презентації своїх кандидатів (у Сенат висувався Со-крат Янович, а в Сейм - Євген Міронович), скільки на перемозі над Б. Мартинюком. Одним із закидів на його адресу було те, що Б. Мартинюк приховував свою національність. Але з перших зустрічей із виборцями, які відбулися 14 травня 1989 р. у Клещелях, Черемусі й Мілейчицях, він виступав як українець і українською мовою [2, с. 3].

Таким чином, за результатами проведення перших напівдемократичних виборів у ПНР до складу польського т. зв. "контрактового" Сейму десятого скликання було обрано представника української національної меншини - доктора В. Мокрого. За нього проголосувало 60,1 % (33142 голосів) виборців із Гожувського воєводства [18, с. 14]. Щодо кандидатів від УСКТ, жоден із них не переміг. М. Лесів отримав 5118 голосів (2,09 %), Б. Мартинюк - 11472 голоси (8,53 %) і Р. Любинецький - 4706 голосів (2,71 %) [7, с. 1]. Хоча вибори

й не принесли їм очікуваних результатів, започаткований у 1989 р. процес відходу від влади Комуністичної партії, початку демократичних реформ суспільного й політичного життя створив національним меншинам умови для розвитку політичної активності у відкритий і легальний спосіб [2, с. 5].

Висновки

Унаслідок перемоги "Солидарності" на парламентських виборах 1989 р. й обрання депутатом Сейму В. Мокрого українська громада вперше в післявоєнній Польщі долучилась до участі в політичному житті країни. Передвиборча боротьба мобілізувала українців, зокрема сприяла встановленню їхніх відносин із громадськими й державними інституціями. Важливим було те, що потреби української спільноти протягом її перебігу широко озвучували польські опозиційні середовища. Їхня підтримка В. Мокрого для решти суспільства стала прецедентом українсько-польського примирення. Незважаючи на поразку кандидатів від УСКТ, перемога В. Мокрого започаткувала невідворотні зміни в становищі й статусі української національної меншини в Польщі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біля воріт парламенту // Наше слово. - 1989. - № 21. - С. 1.
2. Гаврилюк Ю. Вихід на політичну сцену / Ю. Гаврилюк // Основи. - 1989. - № 4. - С. 2-5.
3. Гаврилюк Ю. Не тільки числа (з виборів на Підляшші) / Ю. Гаврилюк // Наше слово. - 1989. - № 35. - С. 3.
4. Ігнатюк Ю. Вибори '89 / Ю. Ігнатюк // Основи. - 1989. - № 4. - С. 5-6.
5. Інтерв'ю з П. Тимою (м. Варшава, 24.01.2014 р.) // Особистий архів автора.
6. Лоза П. Кандидат, який вмів перемогти / П. Лоза // Наше слово. - 2011. - № 39. - С. 4.
7. Ми і переміна // Наше слово. - 1989. - № 28. - С. 1, 4.
8. Чушак Х. Немає вільної Польщі без вільної України: Україна та українці у політичній думці польської опозиції (1976-1989) / Х. Чушак. - Львів : ПАІС, 2011. - 302 с.
9. Berdychowska B. Poseł / B. Berdychowska // Zustrzici. - 1990. - № 1. - С. 11-17.
10. Drozd R. Dzieje ukraińców w Polsce w latach 1921-1989 / R. Drozd, B. Halczak. - Warszawa : Tyrsa, 2010. - 236 s.
11. Drozd R. Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944-1989 / R. Drozd. - Warszawa : Tyrsa, 2001. - 380 s.
12. List do wyborców w sprawie mniejszości narodowych, Warszawa, 27.04.1989 r. // Zustrzici. - 1990. - № 1. - С. 18.
13. List Komitetu Obywatelskiego "Solidarność" w Przemysłu do wyborców - grekokatolików! // Zustrzici. - 1990. - № 1. - С. 23.
14. Mokry W. Polsko-ukraińskie dylematy / W. Mokry // "Ale nam się wydarzyło". Wybory 4 czerwca 1989 roku na Ziemi Lubuskiej we wspomnieniach parlamentarzystów i opracowaniach / [pod red. M. Rusakiewicza, D. A. Rymara]. - Gorzów Wlkp., 2014. - С. 226-253.
15. Syrnyk J. O ukraińską reprezentację w Sejmie PRL / J. Syrnyk // Особистий архів автора.
16. Szczepański T. Mniejszości narodowe w myśli politycznej opozycji polskiej w latach 1980-1989 / T. Szczepański. - Toruń : Wyd-wo Adam Marszałek, 2008. - 272 s.
17. Szwydiuk S. Walka ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce o przedstawicielstwo w parlamencie i w samorządach, 1989-2005 / S. Szwydiuk // Nowa Ukraina-Нова Україна. - 2007. - № 1-2. - С. 187-207.
18. Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje / [pod red. M. Czecha]. - Warszawa : Związek Ukraińców w Polsce, 1993. - 318 s.
19. 1989 maj 20, Warszawa. - List otwarty grupy inteligencji ukraińskiej do Ukraińców w Polsce // Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje / [pod red. M. Czecha]. - Warszawa : Związek Ukraińców w Polsce, 1993. - С. 83-84.
20. 1989 maj 26, Gorlice - List Komitetu Łemkowskiego do kandydatów na posłów i senatorów w woj. Nowosądeckim z listy Komitetu Obywatelskiego // Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje / [pod red. M. Czecha]. - Warszawa : Związek Ukraińców w Polsce, 1993. - С. 85-86.
21. 1989 maj, Gorlice - Pismo Zarządu Sekcji ds. Rozwoju Regionalnej Kultury Łemkowskiej przy UTSK Do Kandydatów na Senatorów i Posłów do Senatu i Sejmu PRL kandydujących z woj. Nowosądeckiego z ramienia "Solidarności" z postulatami społeczności ukraińskiej // Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje / [pod red. M. Czecha]. - Warszawa : Związek Ukraińców w Polsce, 1993. - С. 82-83.
22. 1989 maj, Warszawa - Materiał informacyjny Zespołu Promocji Wyborczej Komitetu Obywatelskiego "Solidarność" pt. "O mniejszości ukraińskiej w Polsce" // Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje / [pod red. M. Czecha]. - Warszawa : Związek Ukraińców w Polsce, 1993. - С. 77-80.

Янчук Елена,

аспирант Национального университета "Острожская академия", г. Острог

УКРАИНСКАЯ ГРОМАДА ПОЛЬШИ В ПАРЛАМЕНТСКИХ ВЫБОРАХ 1989 ГОДА

В статье рассмотрены процессы, происходившие в среде украинского общества во время предвыборной кампании 1989 года в Польской Народной Республике. Реконструирован ход событий, которые, по мнению автора, стали переломным моментом в истории государства, а также повлияли на выработку другого подхода к проблемам национальных меньшинств в коммунистической Польше. Определена весомость участия кандидатов от украинского сообщества (громады) в парламентских выборах, в том числе победы одного из них. Этот успех был достигнут благодаря совместному стремлению разных групп общества преодолеть коммунистический режим в стране. Украинцы, которые поддерживали своих кандидатов, в частности Владимира Мокрого, помогали им, призывали украинскую громаду поддержать также оппозиционных представителей. Следует отметить, что одним из самых больших вызовов для них была борьба с антиукраинскими стереотипами, крепко укорененными в сознании польского общества. Коммунистическая пропаганда, в свою очередь, пыталась в течение всего периода предвыборной кампании вызвать новую волну ненависти к украинцам, напоминая об источниках конфликтов в украинско-польских отношениях.

Ключевые слова: украинская громада; парламентские выборы; "Солидарность"; предвыборная кампания.

Yanchuk Olena,

postgraduate student of the National University of Ostroh Academy, Ostroh

UKRAINIAN COMMUNITY OF POLAND IN PARLIAMENTARY ELECTIONS OF 1989

The article highlights processes that took place among Ukrainian community during pre-election campaign in the People's Republic of Poland in 1989. The events that, certainly, became a turning point in the history of the state and influenced on the set up of another approach on issues of national minorities in communist Poland are reconstructed. The importance of Ukrainian community candidate participation in parliamentary elections is determined, including the win of one of them. This success was achieved owing to the common objective of different groups of society to overcome the communist regime in country. Those Ukrainians, who helped and supported their candidates, including Volodymyr Mokryy, invoked the Ukrainian community to support the opposition representatives as well. It should be noted that one of most significant challenges for them was struggle against anti-Ukrainian stereotypes. The latter were firmly engrained into Polish society consciousness. In its turn, communist propaganda throughout the period of pre-election campaign, tried to provoke a new wave of hatred to Ukrainians, reminding about the sources of conflicts in Ukrainian-Polish relationship.

Keywords: Ukrainian community; parliamentary elections; "Solidarity"; pre-election campaign.

REFERENCES

1. *Nashe slovo* (1989), 21, p. 1 (ukr).
2. Havryliuk J. (1989), Vychid na politychnu scenu, *Osnovy*, № 4, pp. 2-5 (ukr).
3. Havryliuk J. (1989), Ne tilky chysla (z vyboriv na Pidlashshi), *Nashe slovo*, № 35, p. 3 (ukr).
4. Ihnatiuk J. (1989), Vybery'89, *Osnovy*, № 4, pp. 5-6 (ukr).
5. Interview with P. Tyma (Warsaw, January 24, 2014), Personal archive of the author.
6. Loza P. (2011), The candidate who was able to win, *Nashe slovo*, № 39, p. 4 (ukr).
7. *Nashe slovo* (1989), 28, pp. 1, 4 (ukr).
8. Chushak Ch. (2011), No free Poland without a free Ukraine: Ukraine and Ukrainians in the political thought of the Polish opposition (1976-1989), Lviv, 302 s. (ukr).
9. Berdychowska B. (1990), Poseł, *Zustriczi*, № 1, pp. 11-17 (pol).
10. Drozd R. Halczak B. (2010), Dzieje ukraińców w Polsce w latach 1921-1989, Warszawa, 236 p. (pol).
11. Drozd R. (2001), Polityka władz wobec ludności ukraińskiej w Polsce w latach 1944-1989, Warszawa, 380 p. (pol).
12. *Zustriczi* (1990), № 1, p. 18 (pol).
13. *Zustriczi* (1990), № 1, p. 23 (pol).
14. Mokry W. (2014), Polsko-ukraińskie dylematy, in Rusakiewicz M., Rymara D. A. (red), "Ale nam się wydarzył o". *Wybory 4 czerwca 1989 roku na Ziemi Lubuskiej we wspomnieniach parlamentarzystów i opracowaniach*, Gorzów Wlkp., pp. 226-253 (pol).
15. Syrnyk J., O ukraińską reprezentację w Sejmie PRL, *Personal archive of the author* (pol).
16. Szczepański T. (2008), Mniejszości narodowe w myśli politycznej opozycji polskiej w latach 1980-1989, Toruń, 272 p. (pol).
17. Szwydiuk S. (2007), Walka ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce o przedstawicielstwo w parlamencie i w samorządach, 1989-2005, *Nowa Ukraina*, № 1-2, pp. 187-207 (pol).
18. Czecha M., red. (1993), Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje, Warszawa, 318 p. (pol).
19. 1989 maj 20, Warszawa. - List otwarty grupy inteligencji ukraińskiej do Ukraińców w Polsce (1993), in Czecha M., (red.), *Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje*, Warszawa, pp. 83-84 (pol).
20. 1989 maj 26, Gorlice - List Komitetu Łemkowskiego do kandydatów na posłów i senatorów w woj. Nowosądeckim z listy Komitetu Obywatelskiego (1993), in Czecha M., (red.), *Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje*, Warszawa, pp. 85-86 (pol).
21. 1989 maj, Gorlice - Pismo Zarządu Sekcji ds. Rozwoju Regionalnej Kultury Łemkowskiej przy UTSK Do Kandydatów na Senatorów i Posłów do Senatu i Sejmu PRL kandydujących z woj. Nowosądeckiego z ramienia "Solidarności" z postulatami społeczności ukraińskiej (1993), in Czecha M., (red.), *Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje*, Warszawa, pp. 82-83 (pol).
22. 1989 maj, Warszawa - Materiał informacyjny Zespołu Promocji Wyborczej Komitetu Obywatelskiego "Solidarność" pt. "O mniejszości ukraińskiej w Polsce" (1993), in Czecha M., (red.), *Ukraińcy w Polsce 1989-1993: Kalendarium. Dokumenty. Informacje*, Warszawa, pp. 77-80 (pol).

© Янчук Олена

Надійшла до редакції 07.12.2014